

כ"ג בחשוון, תשע"ז, 23.11.2016

גיליון מס' 538

פרשת וישלח

בנימין כתמרור

מאת עוזי פז, עין הנצי"ב

וַיְהִי בְצֵאת נִפְשָׁה כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְנִימִין (בראשית לה, יח).

כיצד מלאו לבו של יעקב לסרב לבקשתה האחרונה של אשתו האהובה? יתר על כן, כל שמות הבנים [חוץ מלוי] ניתנו על ידי נשות יעקב, ומדוע דווקא בן הזקונים יחרוג יעקב מן המקובל?

ייתכן שאם היינו יודעים בברור את משמעם של שני השמות - בֶן אוֹנִי ובְנִימִין - לא הייתה הבעיה מתעוררת בכלל. דא עקא, אוֹנִי יכול שיהא מהשורש א.ו.ן, או א.ג.ה, או א.ג.ן ולכל אחד מהם פרושים רבים. גם בְנִימִין אינו קל לפענוח. בן הדרום? וכי איזו חשיבות יש לכך?!

למען הקיצור, לא אביא כאן את מגוון התשובות שניתנו לשאלות הנזכרות, ניתן בקלות למצאן במקראות גדולות, אולם אביא מאמר קטן שקראתי ב'בית מקרא' [ע"ג, שנת תשל"ח] מאת דוד בן רפאל חיים הכהן. אינני משוכנע שהסברו תואם את פשט הכתובים, אולם הרעיון בעיקרון שלו, עם קיצורים והוספות, (גם אם דרשה לפנינו) ראוי להילמד ולהיזכר בכל בית.

וכך הוא כותב:

למלה אוֹנִי יש, בין יתר המשמעויות, גם המשמעות למעשה: אָנֹן=מרמה, רָשַׁע, עוול. ובנטיה לגוף ראשון אוֹנִי, ומכאן הבטוי פועלי אָנֹן בתהלים. או: "וְלָבוּ יַעֲשֶׂה אָנֹן לַעֲשׂוֹת חֲנֹף" (ישעיהו לב, א), "הוֹי הַחֲקִיקִים חֲקִיקֵי אָנֹן" (ישעיהו לא). ובנטייה לגוף שלישי רבים אנו מוצאים: "וַיֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וַיִּבְרְעֵתֶם יִצְמִיתֶם" (תהלים צ"ד, כג).

ובאשר לשם בנימין: לעומת רחל הקוראת לבנה בן-אָנֹן, קורא לו אביו בן-ימין. בין יתר המשמעויות שיש למילה ימין (כוח, צד, דרום ועוד) יש למלה זו משמעות של ש ב ו ע ה כמו: "אֲשֶׁר פִּיהֶם דָּבָר שְׂוֹא וַיִּמְנָם יָמִין שְׁקָר" (תהלים קמ"ד, ח). במקביל לפיהם המדבר שוא, גם ימינם-שבועתם שקר. ובהקשר ברור אנו קוראים: "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וַיִּבְרָע עֲזָרֵנוּ" (ישעיהו ס"ב, ח). או "וְלֹא יֵאמָר הַלּוֹא שְׁקָר בְּיָמֵינוּ" (ישעיהו מ"ד, כ) ועוד. [עכ"ל] כאשר לבן רדף אחרי יעקב וטען שיעקב 'גנב את אלהיו', השיבו יעקב: עם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה (ל"א, לב). אמנם אין כאן ממש שבועה, אבל יש בזה התחייבות הדומה לשבועה וקללה.

השמות השונים חושפים איפוא ויכוח נוקב באשר לגורם למותה בלא עת של רחל. האם עצם גניבת התרפים והטעיית לבן גרמה לכך, ואולי גם "הָבָה לִי בָּנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֶנְכִי" או שבועת-הקללה של יעקב הם שגרמו למותה?

רחל חוששת שיעקב יאשים את עצמו במותה והדיכאון יעכיר את רוחו עד כי ירד ביגון שאולה, ולכן היא מכריזה: הוא **בן אוני** = בן חטאי. אני אשמה במותי, ולא יעקב. יעקב אינו מסכים להנחותיה, נוטל על עצמו את האחריות למותה, ומכריז: שבועתי הנחפזת גרמה לאסון.

מעתה השם **בְּנֵימִין** ישמש כתמרור לא רק לזהירות בביטוי שפתיים, אלא גם לנשיאה באחריות במיוחד כאשר היא נטל כבוד מנשוא.

וכך בין שני השמות - **בֶּן אוֹנִי וּבְנֵימִין**, מלמדים אותנו זוג האוהבים איך במקום להטיח האשמות, יש לקבל אחריות. במקום להעיק על מצפון הזולת, לבדוק את 'תרומתנו' לעימות.

היש עצה טובה מזו לא רק לזוגיות מוצלחת, אלא לכל מערכת יחסים בחברה אנושית?

עוזי פז. חבר קיבוץ עין הנצי"ב, מורה במדרשת עין הנצי"ב מיום היווסדה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il